

SÜRE AŞIMI BAKIMINDAN 171 NUMARALI TEFSİRİN HUDUDU

Yazan : Kemal Galip BALKAR

Devlet Şûrası Altıncı Dairesi E: 53/3490, K: 55/655 sayılı bir karar vermiştir. Bu Karar Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 193 üncü maddesi hakkındaki 171 numaralı tefsirin hududu üzerinde bir inceleme yapılmasını lüzumlu kılmaktadır.

Şimdiye kadar Uyuşmazlık Mahkemesinde tetkik edilen icabî vazife ihtilâflarının daima hadiselerin hukukî mahiyetini tayine esas olan vasıf üzerindeki görüş ayrılığından doğduğu müşahede edilmektedir. Bu nokta bilhassa haksız fiil - hizmet kusuru hakkındaki karşılıklı iddialarda pek açık olarak meydana çıkmaktadır.

Davacı zarar ika eden idareye ait motörlü vasıtayı kullanan şoförün dikkatsizliği, ehliyetsizliği, ihmâli gibi sebeplerin bu neticeyi doğurduğunu, bundan dolayı Borçlar Kanununun 41 inci maddesine göre şoförün, aynı kanunun 55 inci maddesine göre de istihdam eden sıfatıyla idarenin bu zararı tazmin etmelerini adliye hâkiminden ister.

Bazan şoförle beraber bazan yalnız olarak davalı mevkiinde bulunan idare maddî bir hadise teşkil eden fiili, çarpma veya çarpışma fiilini inkâr etmez, yalnız davacının bu fiile izafe ettiği haksız fiil vasfına itiraz eder; fiilin haksız fiil değil, idarî fiil, belki kusurlu idarî fiil olduğunu beyan eder.

Fiile izafe edilen bu vasıflardan hangisi doğrudur? Bu sorunun cevabını vermek mahkemenin vazifesidir. Dâvanın idarî ve adlî kaza mercilerinden hangisi tarafından rüyet edilmesi lâzım geldiğini tayine yaran bu vasıf üzerinde ehemmiyetle durmak iktiza eder. Bazı hâkimlerimizin yaptığı gibi dava arzuhali münderecatını rehber ittihaz etmek suretiyle idarenin vazife itirazını reddetmek ihtilâfın arzylediği ehemmiyeti gözden kaçırmak olur. Çünkü vazife meselesi tarafların değil mahkemenin halledeceği bir noktadır.

Asıl mevzua girmek için hatırlattığımız bu ehemmiyeti nisbetinde basit olan esastan istihraç edeceğimiz netice şudur: Bir davacının taz-

minat talebini yanlış olarak haksız fiil hakkındaki kaidelere istinat ettirmiş olması haddizatında o fiil idarî mahiyetli ise davanın reddini değil idarî kazada rüyetini icabeder. Burada red kelimesini dava hakkının nihaî olarak iskatı manasında kullandığımızı tasrihe lüzum bile yoktur. Adliye mahkemesi davalının ileri sürdüğü idarîlik vasfını reddederek davayı rüyete vazifeli olduğuna karar verebilir; bu takdirde idarenin vazife konusunun incelenmesi hakkındaki talebi üzerine Uyuşmazlık Mahkemesi hadisenin mahiyetinin idarî olduğunu kabul ederek adlî mahkemenin vazifesizliğine karar verirse bu kararı alan mahkeme vazifesizlik kararı vermekle ödevlidir. (4788 sayılı kanun, m. 17).

İşte bizim inceleyeceğimiz yukarıda numaralarını işaret ettiğimiz altıncı daire kararı bundan sonraki safha ile ilgilidir.

Kararda hadise şöyle hülâsa edilmiştir:

“Dâvalı Belediyeye ait otobüs Kula ile Alaşehir arasında sefer yapmakta iken devrilmesi sebebiyle murislerinin ölümüne sebebiyet verildiği, ağır cezada şoför hakkında açılan hukuku âmme davasına müdahale ederek mesulbilmal sıfatiyle Belediyeden tazminat talep ettikleri, mahkemece şoför hakkında bir sene dört ay hapis ve 135 lira ağır para cezasıyla birlikte Belediyeden de iki bin lira tazminatın ödenmesine karar verildiği, temyiz safhasında hadise Af Kanununun şumulünde görülerek âmme davasının düşmesine ve ancak şahsî hak noktasından hukuk mahkemesine müracaat hakkının mahfuziyetine Temyiz Mahkemesince karar verilmesi üzerine; Alaşehir asliye hukuk mahkemesine tazminat davası açtıkları, tetkikat sonunda hadisede hizmet kusurunun mevcudiyeti sebebi ile dava vazifeden reddedildiğinden Hukuk Usulü Mahkemeleri Kanunu hükümleri gereğince işbu davayı açtıkları cihetle 2000 lira tazminatın davalı Belediyeden tahsiline karar verilmesi talebinden ibarettir.”

Davalı cevap vermemiştir.

Kanun sözcüsünün düşüncesi : Davacı, müdahil sıfatiyle ağır ceza mahkemesinden lehine tazminat almasına ve bu kararın temyiz safhasında 5677 sayılı kanunun neşri üzerine âmme davasının sukutu neticesinde asliye mahkemesinde açtığı davanın vazife noktasından reddi hakkındaki kararın tebliği tarihi ile temyiz müddeti munzam müddet zarfında Devlet Şûrasına müracaat eylemesine göre süre hakkında Belediyenin savunması varit değildir. (Yukarıda davalı belediyenin cevap vermediği yazılmış iken kanun sözcüsünün süre def'inin varit olmadığından bahsetmesi davalının cevabını muayyen müddeti geçirdikten sonra verdiğini göstermektedir. Filhakika dosya tetkik edilince davalının

cevap vermiş ve cevabında süre aşımını ileri sürmüş olduğu görülmektedir.)

İşin esasına gelince : Dosya münderecatına göre Belediyenin hizmet kusuru sabit bulunduğundan Yüksek heyetçe takdir olunacak tazminatın verilmesi gerekeceği düşünülmüştür.

Karar şöyledir :

Türk Milleti Namına hüküm veren Devlet Şûrası Altıncı Dairesince işin gereği düşünüldü :

Adlî mercilerden vazifesizlik kararı ile Devlet Şûrasına intikal edecek davaların tetkik edilebilmesi için idarî kararın tebliği, tefhim veya icraya ittilâ tarihinden itibaren 90 gün içinde adlî mercilere dava açılmış bulunması icabeder.

İşbu davada ise hadisenin vukuu tarihi ile Alaşehir Asliye Hukuk Mahkemesine müracaat tarihi arasında 90 günlük müddet geçmiş bulunduğundan davanın süre aşımından tetkikine imkân yoktur. Her ne kadar davacı bu arada ağır ceza mahkemesine müdahale etmiş ve mesulbilmal sıfatıyla idareden tazminat talebinde bulunmuşsa da Asliye Hukuk Mahkemesindeki davanın ağır ceza mahkemesindeki dava ile bir ilgi ve irtibatı bulunmamasına, bu davanın ağır ceza mahkemesindeki davanın bir devamı olarak kabul edilmesine imkân olmamasına binaen bu müracaat süre aşımını kesmez. Bu sebeple davanın reddine ve peşin alınan 20 liradan 8 lira ilâm harcının mahsubiyle bakiye 12 liranın davacı tarafa iadesine 14/3/1955 tarihinde çoklukla karar verildi.

Dört reyle ittihaz edilen bu kararın altında şu muhalefet şerhi yazılıdır: Ceza mahkemelerinin bu mevzularda verdiği kararlar hukuk mahkemesince verilen kararlar mahiyetindedir ve ceza mahkemeleri usulü kanunu hukuk mahkemelerine ait bu vazifeyi istisnaen ceza mahkemelerine vermiş bulunmaktadır. Nitekim tazminata hükmedilirken Borçlar Kanunu vesair kanun hükümlerine istinat edilmektedir. Davacıların ağır ceza mahkemesine vaki müracaatlarını tam bir müdahale olarak kabule imkân yoktur. Çünkü mezkûr kanununun 367 nci maddesi müdahilin şahsi dava müddeisinin haiz olduğu aynı haklardan istifade edebileceğini kabul etmektedir. Buna müstenidendir ki mesulbilmal davada taraf olarak çağırılabilir. Davada taraflar bakımından da ayniyet vardır. Bu sebeple ağır cezaya müracaatın süre aşımını kesmesi icabeder. Hadisenin vukuu tarihi ile bu müracaat arasında 90 günlük müddet geçmemiş ise davanın Devlet Şûrasında tetkiki gerekeceği reyî ile çokluk kararına muhalifim.

Karar adlî safhasından itibaren ayrı ayrı tetkike muhtaç muhtelif parçaları ihtiva etmektedir. Ağır ceza mahkemesinden mevzuata uygun

olduğu zannı ile verilmiş şahsî hakka müteallik bir kararı ceza hükmünün umumî af neticesi olarak düşmüş bulunması sebebiyle Temyiz Mahkemesinin bozmasında isabet yoktur. Bu isabetsizliğin sebebi şahsî davaya taallük eden kararı bozmayı icabettiren bu hükmün gerek ceza mahkeme usulü kanununda ve gerek 5677 sayılı kanunda mevcut olmamasıdır. İzaha lüzum yoktur ki mahkemelerin kararlarını mürakabede temyiz mahkemesinin salâhiyeti tahdidi olarak tayin edilmiştir. Bu tayin edilmiş sahanın dışında her hangi bir esasa dayanarak mahkemelerden sair olan kararları bozmak hukuka aykırı düşer. Altıncı dairenin kararında davanın hülâsasına ayrılan kısımda beyan edildiğine göre Temyiz Mahkemesi “şahsî hak noktasından hukuk mahkemesine müracaat hakkının mahfuziyetine” karar vermiştir. Eğer temyiz mahkemesi bu bozma kararından sonra davayı rüyet eden asliye mahkemesi hukuk hâkimi gibi düşünerek “tazminat talebine zemin ittihaz edilen hadise idarî mahiyeti haiz olduğundan bu davanın rüyeti idarî kazaya aittir; bu sebeple kararı vazife cihetinden bozuyorum” demiş olsa idi verdiği karar hukuka uygun olurdu. Bu izahattan anlaşılıyor ki yanlışlık ağır ceza mahkemesinde başlamış, temyiz mahkemesinde devam etmiş, ancak Alaşehir Asliye Mahkemesi Hukuk Hakimliğinin vazifesizlik yönünden davayı reddetmesiyle işler hukukî mecrasına girmiş, davacı da tazminat davasını Devlet Şûrasına getirmiştir.

Yukarıda numaralarını zikrettiğimiz kararla Devlet Şûrası Altıncı Dairesi bu davayı reddeylemiştir. Red kararının mucip sebebinin birinci fıkrası 3546 sayılı kanunun 32 nci maddesi hükmünün tekrarından ibaret olmakla bunun doğruluğunda şüphe yoktur; filhakika Devlet Şûrası bu güne kadar 32 nci maddeyi sıkı bir metincilik ruhu ile tatbik etmiştir. Eğer adliye mahkemelerine müracaat edenler için daha uzun müddet kabul edilirse bunun neticesi cümle kapısından girerek Devlet Şûrasında dava açamıyanlara yan kapıdan dolaşarak yani önce adliye mahkemesinde dava ikame eylemek, sonra vazifesizlik kararı ile idarî kaza huzuruna çıkmak imkânı hazırlanmış olur. Böyle bir tatbik cevas vermek kanunların iyi tatbikini temin gayesiyle kurulmuş kaza mercilerinin hikmeti vücudu ile telif edilemez. Umumî mahiyetteki bu fıkradan sonra Altıncı Daire kararı hadiseye geliyor ve “hadisenin vukuu tarihi ile Alaşehir Asliye Hukuk Mahkemesine müracaat tarihi arasında 90 günlük müddet geçmiş bulunduğundan süre aşımından davanın tetkikine imkân yoktur” diyor. Ağır cezada cereyan eden muhakemeyi niçin nazara almıyorsunuz? şeklinde tecelli edecek mukadder suali karıştırmak için de “her nekadar davacı bu arada (aynı hadisenin vukuu tarihi ile Alaşehir Asliye Mahkemesi Hukuk Hâkimliğine müracaat eyle-

diği tarih arasında) ağır ceza mahkemesine müdahale etmiş ve mesul bilmal sıfatiyle idareden tazminat talebinde bulunmuş ise de asliye hukuk mahkemesindeki davanın ağır ceza mahkemesindeki dava ile bir ilgi ve irtibatı bulunmamasına ve bu davanın ağır ceza mahkemesindeki davanın bir devamı olarak kabul edilmesine imkân olmamasına binaen bu müracaat (yani ağır ceza mahkemesine vaki müracaat) süre aşımını kesemez" diyor. Bu sebepler böylece birbiri ardınca sıralandıktan sonra - bunlar hukuka uygun olmak şartıyla - varılacak neticenin davanın reddinden başka bir şey olamayacağı pek açık olarak görülmektedir.

Biz bu sebeplerin hukuka uygun olmadığı mütalâasındayız. Bizi bu mütalâaya götüren sebepler şöyle ifade edilebilir: Altıncı Daire ağır ceza mahkemesinde müdahale yolu ile açılan davayı süreyi kesme hususuna müessir görmüyor; fakat bu düşüncenin hangi esasa dayandığını söylemiyor. Süreyi kesme tâbiri ile Altıncı Daire kararının temas etmek istediği kaide hukuk usulü muhakemeleri kanununun 193 üncü maddesi ile bu maddeye müteallik Büyük Millet Meclisinden sadır olan 171 sayılı tefsir olacaktır. Gerek 193 üncü madde ve gerek 171 sayılı tefsir bilindiği üzere süre kesmekten bahsetmezler; yanlış mercie müracaat vukuunda davanın vazife veya salâhiyet bakımından reddi halinde alâkalıya on günlük bir munzam müddet vermeği derpiş ederler.

193 üncü maddenin tatbikinde bir takım hatalar işlenmiş; bunu gören Giresun mebusu Hakkı Tarık bey 669 sayılı Şûrayı Devlet Kanununun 25 inci maddesinin tefsiri için Büyük Millet Meclisi Reisliğine bir tahrir vermiş. Bu tahrir ile Dahiliye ve Adliye Encümenlerinin mazbatalarını tetkik eylemekte bulunduğumuz kararda olduğu gibi ehemmiyetli neticeler doğuran bir noktayı aydınlatmağa hizmet edecekleri düşüncesiyle aynen buraya naklediyoruz.

**Giresun Mebusu Hakkı Tarık Beyin Şûrayı Devlet Kanununun
25 inci maddesinin tefsirine dair 4/105 numaralı tahriri ve
Dahiliye ve Adliye Encümenleri Mazbataları
B. M. M. Yüksek Reisliğine**

İdarî kararlardan dolayı Şûraya müracaat için 60 günlük bir müddet yazılıdır. Fakat bir mahkemenin ademi vazife kararı üzerine hukuk usulü muhakemeleri kanununun 193 üncü maddesinde münderiç 10 günlük müddetin mebdei nedir. Arzuhal Encümeninden geçen bazı müracaatlara göre bu mebdein tayinindeki tatbikat bazılarının haklarının kaybolmasına yol açıyor. Kanunda derecelere ayrılmış olan mahkeme kararlarından açıkça bahsedilmiş olması yüzünden Devlet Şûrası bir mah-

kemei asliyenin temyizi kabil olmak üzere verdiği bir hükme tefhim ile ittilâ hasıl olmuştur diye o hükmün tefhimini 60 günlük müddetin cereyanına mebde saymakta ve aslî mahkemenin kararı temyiz ve tashihten sonra katileştiği zaman müddet geçti hükmüyle müracaatlara iltifat etmemektedir. Halbuki Arzuhal ve Adliye Encümenlerinin bir vesile ile pek doğru olarak tesbit ettiği gibi bir mahkemei asliyenin vazife kararı tekemmül edebilmek ve tam bir karar mahiyetini alabilmek için o karar üzerine ya temyiz müddetinin hitamı ya temyiz yahut tashih edilmişse bu son merciden alınan kararın tefehhüm ve tebellüğü 60 günlük müddete başlangıç sayılmak lâzımdır. Şûraya müracaat idarî bir mesele üzerine de olsa bir mahkeme kararının neticesi olunca kanunları böyle anlamak zarurî olur. Aksi takdirde mahkemei asliyenin verdiği bir karar üzerine bunu kat'î bilerek ve kanunî bir hak olan Temyiz hakkını iptal ederek Şûraya müracaata alâkadarı icbar etmek lâzım gelir ki ne bu varit olur ne de bir karar kaziyei muhkeme halini almadan alâkadarına hem Şûrayı Devlete gideceksin hem Temyiz Mahkemesine kanun vaz'ına atfı kabil olmıyan bir tavsiye varit olur. Bu sebeplerle vaziyetin bir tefsir fikrasiyle tenvirine müsaadelerini rica ederim efendim.

Dahiliye Encümeni Mazbatası K : No: 20, E: 4/105

İdarî mahiyeti haiz kararlar aleyhine salâhiyettar olmıyan aslî mahkemelere müracaat olunarak bu mahkemelerden ademi vazife kararı verildiği ve bu karar Temyiz Mahkemesince de tasdik edildiği halde Şûrayı Devlet Kanununun 25 inci maddesinde muayyen ikamei dava ve temyiz müddetlerinin mebdei hangi tarih olacağı vazıhan anlaşılmadığından ve tatbikatta da ihtilâfı mucip olduğundan mezkûr maddenin tefsirine dair Giresun Mebusu Hakkı Tarık Bey tarafından verilip Encümenimize havale buyurulan tahrir Şûrayı Devlet Reisi Nusret ve Başkâtibi Saffet ve mumaileyh Hakkı Tarık Beyefendiler hazır oldukları halde tetkik ve müzakere olundu.

Filhakika idarî mahiyeti haiz muameleler, ahkâmı mevzuamızda tadadi olarak tayin edilmemiş olduğundan alâkadarların tayini merci hususunda bu gibi yanlışlıklara duçar olacakları derpiş olunarak bu gibilerin hukuku şahsiyelerinin siyaneti için sarih hükümler vaz'ı lâzım olduğu Encümenimizce esas itibariyle kabul edilmiştir. Ancak hukuku hususiyeye müteallik yeni kanunlarımızı aldığımız memleketlerde kabul olunan sisteme ve ilmî içtihatlar nazaran selâhiyettar olmıyan mahkemelere vaki olacak müracaatların müruru zaman müddetini katetmeyeceği ve mezkûr kanunlarımızın bu sistemden mülhem olduğu Şûrayı Devlet Reisi Nusret Beyefendi tarafından müdafaaten beyan buyurul-

muş ve ilmi hukukun mühim kaidelerine taallûk eden bu mesele evvelce de Adliye Encümeninde tezekkür olunarak Arzuhal Encümeninin 14/1/1930 tarih ve 195 numaralı kararında işaret edildiği veçhile bu bapta içtihadî bir karar verildiği bittetik anlaşılmış olduğundan maruz takririn de daha ziyade alâkadar görünen Adliye Encümeninde tetkik ve intacı muvafık olacağı tekarrür etmiştir. Mezkûr encümene tevdi buyurulmak üzere Makamı Riyasete takdim olunur.

Adliye Encümeninin Mazbatası K : No: 29, E: 4/105

İdarî kararlardan dolayı mahkemeye vaki müracaat üzerine verilen ademi vazife kararı üzerine Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 193 üncü maddesi mucibince cereyana başlayacak olan 10 günlük mühletin mebdei hakkında Giresun Mebusu Hakkı Tarık bey tarafından verilen tefsir talebini havi takrir ve Dahiliye Encümeninin mazbatası Yüksek Reisliğin 19/3/1931 tarih ve 4/105 numaralı tezkeresiyle Encümenimize havale edilmekle takrir sahibi Hakkı Tarık ve Şûrayı Deavi Dairesi Reisi Fuat beyler hazır olduğu halde tetkik ve müzakere edildi.

Takrir Münderecatı :

İdarî kararlardan dolayı Şûrayı Devlete gitmeden bir mahkemeye vaki müracaatın ademi vazife kararı ile neticelenmesi üzerine Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 193 üncü maddesi mucibince verilen 10 günlük müddetin mebdei hakkında Şûrayı Devletçe yapılan tatbikat Arzuhal Encümeninden geçen müracatlara göre bazılarının haklarının kaybolmasına yol açtığı mütalâasıyle (KARAR) tabirinin derecata ayrılan mahkeme kararlarından hangisine ait ve raci olduğunun tefsiren halli talebinden ibaret olduğu görüldü.

İcabı müzakere olundukta :

Devlet Şûrasınca tatbik edilmek istenilen Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 193 üncü maddesinde gösterilen 10 günlük mühletin mebdei olmak üzere (Karar tarihinden) denilmekte ve bu tabir kararın tefhimi, tebliği veya iktisabı kat'iyet etmesi yahut esas kararın ittihazı tarihlerine in'itaf edebilmek itibariyle müphem bulunmakta olduğundan keyfiyetin tefsiren hal ve izahı lâzım görülerek atideki fıkra'î tefsiriye tesbit edildi.

Salifüzzikir 193 üncü maddede müddeiye verilen 10 günlük müddet mutlak olup hadisenin mahalli hafa olup olmadığına şamil bulunduğundan her türlü şüphe ve tereddütleri izale edebilmek için fıkraî tefsiriyenin baş tarafına (Her hangi bir idarî karar aleyhine) denilerek keyfiyet tamim edildi.

Bu suretle tanzim kılınan fıkrai tefsiriye'nin tercihan müzakeresine karar verilmek üzere Heyeti Umumiye'nin Yüksek Tasvibine arzı kararlaştı.

TEFSİR FIKRASI

Herhangi bir idarî karar aleyhine merciinin gayri bir mahkemeye müracaat olunup da müracaatı vakıa vazife meselesinden dolayı reddolundukta bu karar temyiz edilmemişse Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 193 üncü maddesindeki 10 günlük müddet bu red kararının ka'iyet kesbeylediği tarihten başlar.

Karar temyiz edilip de tasdik olunmuş ise tashihi karar edilip edilmediğine bakılır. Tashihi karar olmamışsa 10 günlük müddet tashihi karar müddetinin mürurundan başlar.

Tashihi karar edilip de tashih olunmuş ise 10 günlük müddet bu hükmün tefhim veya tebliği tarihinden başlar.

Bu izahat ile tefsirden anlaşıldığı üzere şahsî zararın tazmin ettirilmesi için merciinin gayri bir mahkemeye müracaat bahis konusudur; yoksa idarî kazanın rüyet edeceği bir dava için adliyenin hukuk hâkimliğine müracaat şart değildir. Arada 171 numaralı tefsirin metni hakkındaki bir mülâhazamızı ifade etmeden geçemiyeceğiz. Esasında Hakkı Tarık bey talebini kâfi derecede geniş bir satha istinat ettirmemiş; münhasıran idarî karardan dolayı vuku bulan müracaatlardan bahsetmiş. Halbuki idare aleyhine idarî kararlardan olduğu kadar idarî fiillerden dolayı da müracaat vaki olur. Tetkiki ile meşgul olduğumuz hadise de idarî karardan değil idarî fiilden doğan bir tazminat davasıdır. Altıncı Daire tefsirin metnine yapışarak "hadisede idarî karar yoktur, idarî fiil vardır, binaenaleyh 193 üncü madde ve tefsiri bu davada nazara alınmaz" dememiş, büyük bir isabetle metin boşluğunu görerek idarî kararlar hakkındaki hükmün idarî fiiller hakkında da cari olacağını kabul eylemiştir.

Arada içtihat adına hak kazanan bu isabetli düşünüşü belirttikten sonra diyeceğiz ki Ağır Ceza Mahkemesinde cereyan eden muhakeme sırasında müdahale yolu ile vaki davayı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 193 üncü maddesine ve tefsirine aykırı görmekle iktifa edilemez. Bu düşünce "suçtan zarar gören her şahıs tahkikatın her halinde müdahale yolu ile hukuku âmme davasına iltihak edebilir. Bu suretle âmme davasına iltihak edenler şahsî haklarını da isteyebilirler." diyen Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 365 inci maddesine ve "müdahale talebi kabul edildiği anda dahili dava olan kimse şahsî dava müddeisinin haiz olduğu aynı haklardan istifade eder." hükmünü havi 367 n-

ci maddesine aykırı olur. Kararın, mucip sebeplerin ikinci fıkrasının birinci kısmında davayı red için 90 günlük müddet içinde hukuk mahkemesine müracaat edilmemesini ileri sürdükten sonra bunu takviye için ağır ceza mahkemesindeki dava ile hukuk hâkimliğindeki dava arasında bir ilgi ve irtibat bulunmadığını beyan etmesi kanaatimizce hataların en ağıridir. Davacı gerek ağır ceza mahkemesine vaki müracaatında, gerek asliye mahkemesi hukuk hâkimliği nezdinde ikame eylediği davada ve gerek Devlet Şûrasına açtığı davada aynı konu üzerinde durmuş, maruz kaldığı zararın tazminini istemiştir. Davacı ağır ceza mahkemesi nezdinde müdahale yolu ile dava açarken aslında hukuk hâkimlerinin rüyet etmesi lâzım geldiğini düşündüğü bir davayı ceza muhakemeleri kanununun yukarıda işaret eylediğimiz maddelerinin verdiği salâhiyeti kullanarak ağır ceza mahkemesi nezdinde müdahale yolu ile dava açarken aslında hukuk hâkimlerinin rüyet etmesi lâzım geldiğini düşündüğü bir davayı Ceza Muhakemeleri Kanununun yukarıda işaret eylediğimiz maddelerinin verdiği salâhiyeti kullanarak ağır ceza mahkemesi huzuruna götürmüştür. Bu davanın hukuk hâkimliği nezdindeki dava ile alâka ve irtibatı olmadığı nasıl söylenebilir, söylenirse bunun isabetine nasıl kanaat getirilebilir? Bir taraftan tefsirin "merciinin gayri" diye mutlak bir ifade kullanması, diğer taraftan ceza mahkemelerinin şahsî dava şeklinde hukuk davalarına bakmak mecburiyetinde bulunması Altıncı Dairenin kararının dayandığı görüşün isabetsizliğini tesbite kâfidir.

Bu meselede hatıra bir başka nokta gelir: Acaba merciinin gayri bir mahkemeye müracaat keyfiyeti taaddüt edebilir mi? Kanunun maksadı müddeti içinde müracaat edildiği takdirde sırf merciini bulamamış olmak hasebiyle dava açmak isteyen kimseye yolun kapatılmaması olduğundan bu maksat dışına çıkmamak şartıyla bu hata birden fazla vuku bulsa da 193 üncü madde ve 171 sayılı tefsir hükümlerinin tatbiki lâzım geleceği nazari olarak kabul edilmek lâzım gelir. Nitekim tatbikatta hadise kendini göstermiştir. İstanbulda Bakırköyde Türk Çimento ve Su Kireci Anonim Şirketi vekilleri tarafından bu şirkete ait fabrikaya Millî Korunma Kanununa göre el konulması dolayısıyla şirket lehine takdir edilen tazminat miktarının kâfi gelmediği konusu hakkında İktisat Vekâleti ve Sümrebank aleyhlerine Ankara Asliye Mahkemesi İkinci Hukuk Hâkimliğinde açılan davaya bakmak vazifesinin Devlet Şûrasına ait olup Adalet Mahkemesinin görevi dışında bulunduğu dair Uyuşmazlık Mahkemesinden bir karar sadır olmuştur. 8002 sayılı Resmî Gazetede, üçüncü tertip düsturun 33 üncü cildinin 119 uncu sahifesinde neşredilmiş olan bu kararın esas numarası 51/33, karar numarası 51/33 dür. Bu kararı icap ettiren vazife itirazını red kararı her ne kadar Ankara Asliye Mahkemesi İkinci Hukuk Hâkimliğince verilmiş ise de dava-

nın macerası oldukça uzundur: Bu dava bir hayli zaman önce İstanbul Asliye Mahkemesi Ticaret Dairesinde açılmış ve salâhiyet kararıyla Ankara'ya gelmiştir. Ankara Asliye Mahkemesinin Ticaret Dairesi tarafından ittihaz edilen karar Temyiz Mahkemesince mevzu ticarî mahiyette görülmediğinden bozulmuş, üçüncü olarak hadise İkinci Hukuk Hâkimliğine arzedilmiştir. İkinci Hukuk Hâkimliğinin vazife itirazını reddeylemesi üzerine Uyuşmazlık Mahkemesi vazife konusunu incelemiştir. Davanın beş senelik bir seyahatten ve üç mahkemede bahis konusu olduktan sonra vazifeli merciini bulabilmiştir. Bu misalin temin ettiği aydınlıktan hasıl olan istifadeyi de göz önünde tutarak Altıncı Dairenin ağır ceza mahkemesindeki dava ile asliye mahkemesi hukuk hâkimliği nezdindeki dava ve dolayısıyla Devlet Şûrasındaki dava arasında bir alâka ve irtibat görmemesi kararın teknik bakımından hakkın ziyayı neticesini doğuran belli başlı hatalı noktasını teşkil eder; eğer Altıncı Daire bu irtibatı kabul etse idi muhalefet şerhinde tebarüz ettirildiği veçhile ceza mahkemesine müracaat tarihi ile hadisenin vuku bulduğu tarih arasında geçen müddetin neden ibaret olduğunu araştırmak ihtiyacını duyacaktır. Bu iki tarih arasında belki 90 gün geçmiş belki geçmemiştir. Bu nokta tahkikat ile anlaşıldıktan sonra elde edilen neticeye göre karar vermek lâzım gelir.
